

Knyga *Romietiškuoju Sarbievijaus keliu (Rzymskim szlakiem Sarbiewskiego)* – tai bandymas supažindinti skaitytojus su Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus (Maciej Kazimierz Sarbiewski, 1595–1640), lotyniškai rašiusio Baroko epochos jėzuitų poeto, kelione į Romą. 1622 m. rugsėjį iš Poznanės jis išvyko į Amžinąjį miestą tęsti teologijos studijų Romos kolegijoje (Collegium Romanum); ten turėjo studijuoti ir du jo bičiuliai – Andriejus Rudamina ir Mikalojus Zaviša. Juos lydėjo du tėvai jėzuitai: italas Augustinas Vivaldis, vykęs perimti Romos provincijolo pareigų, ir lenkas Jonas Gruževskis, keliavęs į Jėzaus Draugijos prokuratorių kongregaciją.

Kelionę per Europą šių asmenų draugijoje Sarbievijus aprašė elegijoje *Iter Romanum* („Romos kelionė“), kuriai suteikė poetinio laiško, 1622 m. gruodį išsiųsto savo buvusiems profesoriams ir bičiuliams iš jėzuitų kolegijos Pułtuske, formą. Tačiau šis kūrinys poetui esant gyvam nebuvo išspausdintas ir tik 1754 m. buvo išleistas Drezdene. Dėl šios priežasties „Romos kelionė“ yra vienas iš menkiausiai žinomų Sarbievijaus, Europoje išgarsėjusio ir „krikščioniškojo Horacijaus“ (*Horatius Christianus*) vardą pelniusio pirmiausia savo odėmis ir epodėmis, kūrinių.

Šios monografijos tikslas – rekonstruoti poeto maršrutą XVII a. Europos panoramos fone ir aprašyti šiuolaikinę kelionę poeto maršrutu. Autoriai atkūrė poeto maršrutą keliaudami tuo pačiu maršrutu po 400 metų. Sumanymas nulėmė ir tomo sandarą: įvairiems temos aspektams skirti viena po kitos einančios dalys ir skyriai. Pirmiausia skaitytojui pristatomas Aleksandro Wojciecho Mikołajczako naujai atliktas *Iter Romanum* vertimas į lenkų kalbą ir jį lydintis komentaras. Toliau supažindinama su Sarbievijaus gyvenimu ir kūryba, kad būtų galima empatiškiau ir sąmoningiau lydėti poetą jo kelionėje į Romą. Galiausiai suteikiama galimybė palyginti savo paties elegijos skaitymo patirtį su šiuolaikinės kelionės po Europą realijomis.

Pirmasis skyrius „Sarbievijaus gyvenimo ir kūrybos srovės“ leidžia naujai pažvelgti į jo poeziją iš iki šiol neįvertintų biografinių kontekstų perspektyvos. Čia daugiausia dėmesio skiriama įtakai, kurią poeto talento raidai darė daugiatautė Abiejų Tautų Respublikos kultūra. Nors Sarbievijus gimė Mazovijoje ir iš pradžių mokėsi Pułtusko mieste, ilgas ir pačius kūrybingiau-

sius savo gyvenimo metus jis praleido Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. 1622–1625 m. gyvenant Romoje, Sarbievijaus poezija įgijo universalų europinį matmenį, o jo eilės pasiekė skaitytojus nuo Lisabonos iki Vilniaus ir nuo Anglijos iki Romos. Tai lėmė genialus poeto gebėjimas jungti antikinę tradiciją ir krikščioniškąją savo kūrinių tematiką – tokiu būdu jam pavyko puikiai išreikšti Baroko epochos žmonių nerimą ir problemas.

Antrajame knygos skyriuje „Į Romą baroko epochoje“ pasakojama apie Sarbievijaus kelionę į Amžinąjį miestą, kuri vedė per Didžiąją Lenkiją, Vokietijos kunigaikštystes, Tirolą ir galiausiai – per Šiaurės ir Vidurio Italijos regionus. Iškeliama hipotezė, kad poetas pirmąjį kelionės etapą (iš Poznanės į Kostžyną prie Oderio) įveikė vandeniu, plaukdamas žemyn Vartos upe. Vėliau nagrinėjami tolesni jo kelionės etapai: Leipcigas, Bambergas, Rėgensburgas, Ingolštatas, Miunchenas, Tirolio Halė, Briksenas, Trentas, Mantuva, Florencija ir Siena. Šių vietų aprašymai *Iter Romanum* elegijoje sugretinami su kitų XVII a. keliautojų pasakojimais ir istorijos žiniomis apie anuos laikus. Taip skaitytojui pristatoma Europos baroko kultūra ir kasdienio kelionių gyvenimo sąlygos, su kuriomis poetas susidūrė du mėnesius trukusios kelionės metu.

Trečiajame skyriuje „Per Europą po keturių šimtmečių“ pateikiamos įžvalgos, kilusios dabar keliaujant per Europą Sarbievijaus maršrutu. Čia pateikiami *Iter Romanum* elegijos įkvėpti svarstymai apie problemas, su kuriomis šiandien susiduria Vakarų civilizacija. Tarp jų – tokie klausimai, kaip krikščionybės svarbos Europos istorinės ir šiuolaikinės tapatybės formavimėsi atpažinimas, o taip pat graikų ir romėnų kultūros paveldo vaidmens šiame procese apibrėžimas. Skyriuje taip pat gvildenami ekologinio sąmoningumo, vartotojiškumo ir masinio turizmo plėtros keliamų pavojų klausimai, galiausiai mūsų žemyno kultūrinės ir kalbinės įvairovės problemos. Žvilgsnis į šias problemas iš Sarbievijaus poezijos perspektyvos leidžia skaitytojui susidaryti savo nuomonę apie šiandieninės Europos civilizacinę būklę.

Knyga yra novatoriško mokslinių tyrimų projekto, kuriame, be Adomo Mickevičiaus universiteto Poznanėje, dalyvavo „Audi Polska“ ir Jėzaus Draugijos Didžiosios Lenkijos ir Mazovijos provincija, rezultatas. Šių institucijų dalyvavimas lėmė tai, kad Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus kelionių elegijos tyrimas atsidūrė šiuolaikinėje socialinio ir kultūrinio gyvenimo erdvėje ir tapo poeto teksto įkvėptų literatūrologinių ir europeistinių svarstymų atskaitos tašku. Toks projekto sumanymas įgalino atlikti tarpdisciplininius tyrimus, taikant filologijoje retai taikomus empirinius metodus. Todėl esmingu knygos elementu tapo ir kelionėje poeto pėdsakais dalyvavusių žurnalistų įspūdžiai, paskelbti knygos epilogė „Įspūdžių atplaišos“.

Vertė Rafał Witkowski (Rapolas Vitkauskas)